

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
UNIVERSITY OF NIŠ

ФАКУЛТЕТ ЗАШТИТЕ НА РАДУ У НИШУ
FACULTY OF OCCUPATIONAL SAFETY

ПРОФЕСИОНАЛНИ РИЗИК - ПРИРУЧНИК

*Ана Стојковић
Иван Крстић*

Ниш, 2025. године

Професионални ризик - приручник

Прво издање

др Ана Стојковић, доцент
др Иван Крстић, ред. проф.

Издавач:

Факултет заштите на раду у Нишу

Рецензент:

Проф. др Бранислав Анђелковић, у пензији, Факултет заштите на раду у Нишу

За издавача:

Проф. др Срђан Глишовић

Технички уредио:

Драган Радојковић

Дизајн корица:

AvramovicDesign@yahoo.com

Штампа:

„Графика Галеб“ Ниш

Тираж:

100 примерака

**CIP- Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд**

331.45/.46(075.8)(076)

СТОЈКОВИЋ, Ана, 1989-

Професионални ризик : приручник /
Ана Стојковић, Иван Крстић. - Ниш :
Факултет заштите на раду, 2025
(Ниш : Графика Галеб). -
209, 36 стр. : илустр. ; 30 cm
Слике аутора. - Тираж 100. -
Биографије аутора: стр. [253]. -
Библиографија: стр. [247-252].

ISBN 978-86-6093-131-5

1. Крстић, Иван М., 1972- [autor]

а) Радна средина -- Ризик

б) Заштита на раду

COBISS.SR-ID 180254729

1. Елементи стања радне средине	1
2. Овлашћења, обуке и евиденције	27
2.1. Одлуке у области безбедности и здравља на раду	28
2.2. Овлашћења и документација при извођењу грађевинских радова	42
2.3. Обуке у области безбедности и здрављу на раду	50
2.4. Евиденције у области безбедности и здрављу на раду	64
2.5. Правилник о безбедности и здрављу на раду	79
2.6. Дозволе за рад	80
3. Испитивање услова радне средине	83
3.1. Испитивање хемијских штетности	85
3.2. Испитивање физичких штетности	87
3.3. Испитивање биолошких штетности	102
4. Испитивање средстава за рад	107
4.1. Испитивање опреме за рад	108
4.2. Испитивање електричних инсталација	115
4.3. Испитивање громобранских инсталација	117
5. Лична заштитна опрема	119
5.1. Лична заштитна опрема према деловима тела	120
5.2. Лична заштитна опрема за специфичне ризике	139
5.3. Примена личне заштитне опреме	148
6. Ознаке за безбедност и здравље на раду	159
6.1. Ознаке забране, упозорења и обавештења	160
6.2. Ознаке за обележавање хемикалија	162
6.3. Ознаке за обележавање саобраћајних површина	163
6.4. Ознаке за обележавање препрека и опасних зона	163
6.5. Светлосне и звучне	164
6.6. Говорна комуникација	165
7. Повреде на раду, професионалне болести и болести у вези са радом	169
7.1. Пријава повреде на раду	172
7.2. Пријава професионалног обољења	176
7.3. Радна места на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем	180
7.4. Претходни и периодични лекарски прегледи	183
8. Прва помоћ	189
8.1. Организовање пружања прве помоћи	189
8.2. Обука за пружање прве помоћи	190
8.3. Средства и опрема за пружање прве помоћи	190
8.4. Пружање прве помоћи	192
9. Процена ризика	199
9.1. Модификована AUVA/BG метода процене ризика	199
9.2. Kinney метода процене ризика	202
9.3. Акт о процени ризика	203

Прилог

Литература

*Захваљујемо се проф. др Браниславу Анђелковићу
утемељивачу предмета Професионални ризик, проф.
др Љубиши Вучковићу, проф. др Дејану Крстићу и
Александру Павловићу мастер инжењеру заштите
на раду на дугогодишњој сарадњи која је допринела
мултидисциплинарном карактеру и квалитету
Приручника.*

Предговор

Професионални ризик представља један од фундаменталних концепата у области безбедности и здравља на раду и чини основу за разумевање, процену и управљање опасностима и штетностима којима су запослени изложени у радној средини. Савремено радно окружење карактеришу технолошки развој, увођење нових материјала, аутоматизација процеса и комплексност радних задатака, што доводи до појаве нових ризика. То захтева континуирано усавршавање стручњака из области инжењерства заштите на раду. Управо из те потребе настао је помоћни уџбеник „Професионални ризик - приручник“, са циљем да пружи систематизовано, практично и примењено знање неопходно за стручно оспособљавање и професионални развој дипломираних инжењера заштите на раду.

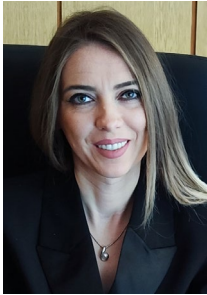
Намењен је пре свега студентима који стичу темељна знања о начинима на који се елементи професионалног ризика идентификују, квантификују и контролишу у складу са законском и стандардизационом регулативом. Приручник пружа јасну структуру и логичан пут од појмовног оквира до практичне примене, развијајући способност аналитичког размишљања и професионалну одговорност.

Истовремено, приручник представља и драгоцену подршку саветницима и сарадницима за безбедност и здравље на раду који започињу своју професионалну каријеру. У интерактивном односу између теорије и праксе, саветници и сарадници морају бити у стању да донесу одлуке, примене прописе, организују обуке, спроведу испитивање услова радне средине, преглед и проверу средстава за рад, изврше процену ризика и предложе конкретне мере које спречавају повреде на раду, професионална обољења и болести у вези са радом. Садржаји који се налазе у приручнику представљају алат директно применљив у професионалној пракси.

Посебна вредност приручника јесте у томе што интегрише законске обавезе, међународне стандарде и најбољу инжењерску праксу, нудећи не само информације, већ и методологију за њихову примену, чиме се подстиче развој компетентности, професионалне етике и културе безбедности, што је предуслов за унапређење радних услова и очување највеће вредности - живота и здравља запослених.

Полазећи од уверења да је знање основ професионалне одговорности и развоја струке, овај приручник је конципиран са намером да послужи као поуздан стручни водич, извор континуираног усавршавања и ослонац у изградњи безбедног и здравог радног окружења.

Аутори

Ана С. Стојковић је рођена 1989. године у Нишу. Факултет заштите на раду у Нишу, смер Инжењерство заштите радне и животне средине, завршила је 2013. године. Мастер академске студије смер Инжењерство заштите на раду завршила је 2015. године на Факултету заштите на раду у Нишу, где је и докторирала 2024. године (назив докторске дисертације: „Развој поступка стабилизације токсичних метала из технолошког процеса галванизације“). У звање доцент, за ужу научну област Безбедност и ризик система, изабрана је 2024. године.

Водећи је проверавач QMS-а према ISO 9001, EMS-а према ISO 14001 и ОН&S према ISO 45001. Интерни је проверавач за компетентност лабораторија за испитивање и лабораторија за еталонирање ISO/IEC 17025. Поседује Лиценцу за обављање послова саветника за безбедност и здравље на раду, Уверење о положеном стручном испиту из области заштите од пожара и Лиценцу за израду процене ризика од катастрофа и плана заштите и спасавања. Била је члан програмског и организационог одбора међународне EUROSА конференције и члан организационог одбора међународне конференције SEMSIE. Представник је руководства за квалитет Центра за техничка испитивања Факултета заштите на раду у Нишу и члан Комисије за обезбеђење квалитета Универзитета у Нишу. Написала је већи број научних и стручних радова и учествовала у изради више студија из области професионалног ризика.

Иван М. Крстић је рођен 1972. године у Нишу. Технолошки факултет у Лесковцу, смер Хемијско и биохемијско инжењерство, завршио је 1997. године. Магистрирао је 2003. године на Факултету заштите на раду у Нишу, где је и докторирао 2010. године (назив докторске дисертације: „Модели за системску анализу ризика технолошких система“). У звање редовни професор, за ужу научну област Безбедност и ризик система, изабран је 2020. године. Носилац је дипломе *Michigan State University: "Environmental and Occupational Health Management Systems"*.

Водећи је проверавач QMS-а према ISO 9001, EMS-а према ISO 14001 и ОН&S према ISO 45001. Интерни је проверавач за компетентност лабораторија за испитивање и лабораторија за еталонирање ISO/IEC 17025 и саветник за хемикалије. Усавршавао се 2001. године у Републици Словенији на Институту „Јожеф Стефан“ из области заштите на раду и међу првима у Србији промовисао процену професионалног ризика. Био је председник програмског одбора националне конференција са међународним учешћем „Унапређење система заштите на раду“, председник организационог одбора међународне конференције „*Safety of Technical Systems in Living and Working Environment*“, као и члан организационог и програмског одбора већег броја националних и међународних конференција из области заштите радне и животне средине. Оснивач је часописа „*Safety engineering*“, члан редакцијског колегијума часописа „Заштита у пракси“ и један од оснивача европске асоцијације заштите на раду EUROSА. Секретар је Првог конгреса медицине рада и заштите на раду Србије и Црне Горе. Био је продекан за квалитет и издавачку делатност Факултета заштите на раду у Нишу у два мандата. Члан радне групе за припрему Стратегије безбедности и здравља на раду у Републици Србији и члан радне групе за израду Закона о безбедности и здравља на раду. Добио је захвалницу у знак признања за изузетне резултате и заслуге у остваривању циљева и задатака Савеза инжењера и техничара Србије.